

אור ל-ט' טבת ס"ט – בר-מצוה לשילה שי' עדני – ירושלים

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א¹

מזל טוב מזל טוב לשילה, שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן, ורוב נחת להורים ולכל המשפחה, הסבא וההורים וכל בני המשפחה, מזל טוב מזל טוב!

א. "יבא שילה" – קבלת הדעת בבר-מצוה

קודם כשנכנסתי שמעתי מפי הסבא שיחיה שהילדים דומים למשיח, הם בחינת משיח, בהם נאמר "אל תגעו במשיחי". המשיח, כמובן, זה היחידה הכללית של כל נשמות עם ישראל – מסירות הנפש והאמונה הפשוטה שיש ליהודי בתורה ומצוות, ובזכות היחידה הוא יכול להשיג את כל המעלות הנשגבות ביותר. כל ילד יכול לעלות מעלה מעלה עד אין סוף. זו נקודה חשובה ביותר, ששמענו, וצריך להתחיל מזה. במיוחד בנוגע לשילה, שהפסוק שבו הוא נזכר בתורה זה ברכת יהודה, ממנו יוצא מלך המשיח, וכתוב שם "עד כי יבא שילה ולו יקת עמים". **שילה = משה**, אבל **"יבא שילה" = משיח**. כתוב ש-**משה** בתוספת **אחד**, 13 (מספר סגולי ביותר אצלנו), זה עולה **משיח**. "יבא שילה" כתוב חסר, אז זה עולה **יג**, וביחד עם **שילה (משה)** זה **משיח**.

היום שילה בן 13 שנה ויום אחד, זוכה להיות בר מצוה (בר לבב לקיים מצות ה'), וזה בעצם להיות בר דעת – היום הוא מקבל דעת לזכות ל"וידעת היום וגו'" (**בר מצוה = 343 = ז בחזקת ג**, "שבעתים כאור שבעת הימים", "כצאת השמש בגברתו"; **בר דעת = 676 = הוי' בריבוע כללי**, כמבואר במ"א). קודם היה חכם, ילד נבון, אבל עכשיו הוא כבר איש עם דעת. ואיזו דעת? **דעת משה (= שילה) = אחדות פשוטה** וכו' כנודע, שהרי משה הוא הדעת של כללות נשמות ישראל, כמבואר בתניא. איש דעת משה ר"ת **אדם** השלם, "אתם קרויים אדם", דבר המתברר (גם למפרע) ביום הבר מצוה, וד"ל. לקמן עוד נסביר קצת על הדעת שלו. בכל אופן, המלה **"יבא"**, שעולה **יג**, כשמחברים ל-**שילה** שיעלה **משיח** זה בדיוק מתאים להיום – שהיום הוא בן **"יבא"** שנים. עד עכשיו היה שילה, אבל עכשיו הוא בן **"יבא"** שנים, בר דעת, על זה נאמר "עד כי יבא שילה [= משיח] ולו יקת עמים".

אפשר לרמז עוד ש"יבא" אצל בן, בגיל 13, הוא בפרטיות אותיות **יבא** – קודם הוא בן י למשנה, שאז הוא מתחיל ללמוד את עיקר התורה. עיקר לימוד התורה זה תושבע"פ, וזה מתחיל בגיל עשר, שאז מתחיל ללמוד **משנה**, אותיות **נשמה** – כאשר **משה**, **שילה**, זוכה לשער ה-1 בסוד הר נבו, 1 בו, כנודע – שעל ידי לימוד התורה שבעל פה דווקא נשמתו מתעלה ומאירה. אחר כך עוברות עוד **ב** שנים והוא נעשה בן **יב**, שיש לו הגדרה מיוחדת בהלכה, "מופלא הסמוך לאיש" ("איש" היינו בר מצוה דווקא כנ"ל), שאז הוא יכול לנדור והנדרים חלים. כעת עברה עוד שנה, שרמוזה ב-**א** של **"יבא"** (כל אות מורה על סימן דרך, "בן עשר למשנה" ואחר כך "מופלא הסמוך לאיש") – **אלף** אותיות **פלא** – וזה בעיקר יחוד (ה-י העליונה של ציור האות **א**, הרומזת למים העליונים, וה-י התחתונה של ה-**א**, הרומזת למים התחתונים, על ידי רקיע ה-1 שב-**א**, כנודע מהאריז"ל, והיינו יחוד דעת עליון ודעת תחתון, וכמו שיתבאר), היכולת לייחד, לעשות הכל אחד. **א** זה אחד, ובגיל 13 הוא מקבל דעת שתכונתה היא יחוד. בלי דעת אי אפשר לייחד – אפשר להיות חכם, נבון, להבין ולהשכיל ולהשיג,

¹ נרשם על ידי איתאל גלעדי, עם השלמות הרב אחרי השיעור. לא מוגה.

אבל לעשות יחודים במציאות, שזה תכלית חיי היהודי, צריך דעת. בשביל לעשות יחוד קוב"ה ושכינתיה על ידי כל מצוה – לשון צוותא וחיבור – זה כאשר מקבל את ה-א של "יבא", ומגיע ל"יבא שילה" בשלמות (זו הפעם הראשונה שכתובה תבת "יבא" בתורה והפעם היחידה בחומש בראשית – מתוך לד "יבא" בחמשה חומשי תורה ועוד לד "יבא" בשאר ספרי הנ"ך, ודוק – "הכל הולך אחר הפתיחה" ו"בתר רישא גופא אזיל"). עד כאן פתחנו בכמה מתאים השם לבר-מצוה דווקא היום. יש לנו היכרות איתו מהברית – הכרה זה גם לשון דעת – אבל עכשו היום המיוחד, "יבא שילה", משיח.

אם אומרים שהדעת – הבחינה ששילה מסגל לעצמו היום – זה יחוד, זה מתחיל (כמבואר בפנימיות התורה) בכך שהוא מסוגל בעצמו לייחד בין שתי בחינות דעת. הפסוק אומר בתפלת חנה "אל דעות הוי' ולו [ולא כתיב] נתכנו עלילות" – יש שתי דעות, ובלשון הקבלה והחסידות היינו דעת עליון ודעת תחתון (כמרומו בתבת דעת גופא, דעת ר"ת דעת עליון תחתון; דעת עליון שייכת לתבה הראשונה-העליונה בתורה, "בראשית", ואילו דעת תחתון שייכת לתבה האחרונה-התחתונה בתורה, "ישראל". הפסוק האחרון בתורה, "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", היינו שמשה, בחינת הדעת של כללות נשמות ישראל כנ"ל, עשה-תיקן את "עיני כל ישראל", בחינת דעת תחתון, איך שאנו רואים את המציאות כדלקמן, לראות בעיני בשר את מציאות העולם ומלואו כמו שה', בורא העולם ומקיימו, רואה את המציאות, דעת עליון. והרמז: דעת עליון תחתון = בראשית ישראל, ודוק). בלשון הכי פשוטה, דעת תחתון זה איך שאנו רואים את הדברים ודעת עליון זה איך שהקב"ה רואה את הדברים. בדרך כלל יש חוסר בשלמות הדעת, ובני אדם יודעים את המציאות רק מתוך העינים שלנו. בלשון החסידות, אנחנו מרגישים את עצמנו מרכז העולם, מרכז המציאות, וכל הדברים מסביב, עד כדי כך שרואים את העולם הזה כיש ואת הכח האלקי שמהוה את העולם כאילו הוא אין, נעלם מעינינו בעולם הזה. לכן אומרים כל יום "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית" יש מאין, שהעולם הוא יש ומתהוה מאין. אבל ה' רואה את העולם בדיוק הפוך – שהוא המציאות האמיתית, הוא היש האמיתי, ו"כולא קמיה כלא חשיב", הוא היש והעולם זה אין. זה התבוננות עמוקה, אבל בלשון פשוטה – כנ"ל – דעת עליון זה איך ה' רואה ודעת תחתון איך אני רואה.

כשילד מקבל דעת, נעשה איש גדול, אז הוא לא מפסיק לראות את הדברים כפי שאנו רואים, וגם לא מפסיק להתפלל לה' ולבקש שה' יגלה את הטוב לפי הנראה והנגלה לנו (כביטוי השגור תמיד) – אנחנו רוצים שיהיה טוב כמו שמובן לנו. יכול להיות משהו הכי טוב בעיני ה', אבל אני לא רואה ולא מרגיש שזה טוב – ואולי בדיוק ההיפך – ולכן מבקשים טוב הנראה והנגלה לנו. אבל זה תוך כדי שיוודעים שיש טוב אמיתי, ובעצם רוצים שיהיה יחוד ותיאום אמיתי בין הדעת העליון של הקב"ה והדעת התחתון שלי, שהדעת העליון תתייחד לגמרי עם הדעת התחתון שלי, ואז יהיה הטוב האמיתי בטוב הנראה והנגלה לנו. זה היכולת לייחד את שתי הדעות – לדעת בלב שבפנימיות העיקר זה איך שה' רואה את המציאות, אבל בכל אופן ה' ברא את העולם איך שאנחנו רואים והוא רוצה את זה (וזה גם אמת, כי שתי הדעות הן אמת, שתיהן שייכות ל"אל דעות הוי'"), והוא רוצה שהדעת העליון שלו תתאים במאה אחוז לדעת תחתון שלנו. זה תלוי בעבודה שלנו – בתפלות שלנו, בתורה שאנחנו לומדים, במצוות שאנחנו מקיימים. זה הכל כח היחוד, כח הדעת שבר מצוה מקבל. גם ילד יכול להתפלל וה' מקשיב ועונה להבל פיהם שאין בו חטא של תינוקות של בית רבן, אבל כעת יש לו עוד יותר כח להתפלל בדעת מלאה. אנחנו צריכים כעת להתפלל על חילי ישראל, שילחמו כמו שצריך וה' ישמור עליהם – שיתקיים בנו "לא נפקד ממנו איש" ורק ישמידו לחלוטין את אויבינו. על כך יכול הבר-מצוה להתפלל, שנעשה איש. בכלל, מאיפה לומדים בר מצוה? מ"ויקחו איש חרבו", שלוי היה אז בן יג שנים.

ב. הפטרת ויגש – מלך, רועה, נשיא

נקשר את כל מה שדברנו בקיצור לשבת שאנחנו יוצאים ממנה, וכל ימי השבוע מתברכים ממנה – פרשת "ויגש". זו פרשה עיקרית מאד מאד בנוגע למשיח – "אל תגעו במשיחי", הילדים שגדלים להיות איש בר דעת – והכי מיוחד בנידון זה הוא ההפטרה, המדברת על יחוד של שני העצים, עץ יהודה ועץ יוסף (עץ אפרים), "והיו לעץ אחד" בידי **יחזקאל** (= יוסף) הנביא. אין אולי הפטרה עם נבואה וסמל כל כך מובהק של היכולת לשאת הפכים – כל יחוד זה בחינת נשיאת הפכים. זה בדיוק מה שהעם שלנו זקוק לו, במיוחד בימים טרופים אלה – לקראת הגאולה שלנו, הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו. יש שבטים – היום זה דעות שונות, ימין ושמאל וכל מיני קצוות – וצריך כח לאחד ולייחד את הקצוות. זה הפטרת ויגש, שיש כח של יהודה – לא רק השבט הגשמי אלא דעה, שהיום זה יותר ימין, ממלכת הדרום – ויש יוסף, שמאל, ממלכת הצפון. והנביא אומר "ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד ומלך אחד יהיה לכלם למלך". ככה זה מתחיל, אחרי שהנביא לוקח את שני העצים ומחבר אותם, "והיו לעץ אחד בדיך".

אחר כך ממשיך ואומר "ומלך אחד יהיה לכלם למלך" ואחר כך "ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם" ואחר כך מסיים "ודוד עבדי נשיא להם לעולם". ארבעה לשונות: "ומלך אחד יהיה לכלם למלך", וכמו שהמפרשים מסבירים, עדיין לא ברור מי המלך, רק ברור שיהיה אחדות ומלך אחד. אחר כך הוא מזהה מי המלך שיש לו הכח הזה ללכד את העם (כהסבר הרמב"ם בחלק האחרון של מו"נ בביאור טעמי המצוות לפי דעתו העמוקה, שטעם מינוי מלך הוא שרק המלך יכול ללכד את העם) – אם רואים שהעם מפוזר ומפורד, גם בין העמים וגם כשהוא עכשו חוזר לארץ – זה אומר שחסר מלך, חסר כח ליכוד (הליכוד האמיתי, לא הליכוד הידוע) ללכד את העם להיות עם אחד, "ומלך אחד יהיה לכלם". יש כאן שלשה תארים – מלך, רועה, נשיא (ר"ת **מרן** – הסימן לזכור אותם). בפסוק השני אומר "ועבדי דוד מלך עליהם" – כבר מזהה את דוד. אחר כך, בהמשך ישיר, "ורועה אחד יהיה לכלם", ובפסוק הבא מסיים "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

יוצא מפורש מהפסוק שבמלך הראשון הדגש הוא על כח הליכוד של העם – זה הגדרת המלך, זה עצם המהות שלו, שיכול לייחד את העם, כמו שאומר הרמב"ם. והרמז בלשון הפסוק: "ומלך אחד יהיה לכלם למלך" (כשלאורה תבת "למלך" היא כפולה ומיותרת) – "לכלם" אותיות "למלך", ללמד שעצם הגדרת המלך, מי ראוי להיות "למלך", הוא מה שהוא (טוב) "לכלם". עוד ידוע שאותיות **מלך** רומזות לסדר השליטה בנפש המתקנת: מח (שבו שוכנת הנשמה) שליט על הלב (שבו שוכנת הרוח) ולב שליט על הכבד (שבו שוכנת הנפש). מה שאין כן ב"כלם" הסדר הוא הפוך, והיינו כאשר "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה". תפקיד המלך הוא להפוך את **כלם למלך**, על ידי שהעם מקבל על עצמו מרצון את עול מלכות המלך, שאזי נעשה "עבד מלך מלך", וד"ל.

אחר כך – מה המלך עושה? הוא "עליהם" – "ועבדי דוד מלך עליהם" – זה אור מקיף, מלמעלה. זה מה שהרמב"ם כותב שאחרי שיש מלך בפועל, שמציאותו זה כח הליכוד שלו, מה הוא צריך לעשות? הדבר הראשון זה להחזיר את עם ישראל בתשובה, שכולם ישמרו תורה ומצוות, יכוף את כל בית ישראל לחזק את בדיק הבית, כמו שהרמב"ם כותב בסוף הלכות מלכים. זה "עליהם" – גם כח של כפיה, והביטוי בחסידות הוא "כפיה בדרכי נעם" (בהתייחסות של המלך כלפי כל אחד ואחד מעמו כבן, לא כעבד, **כבן** ר"ת **כפיה בדרכי נעם**; **כפיה בדרכי נעם** = ז פעמים **חכמה**, כשם **שאהבת ישראל** = **אהבה פעמים חכמה**, וד"ל). יוצא מכך שמי שמנסה לכוף בלי שהצליח לאחד זה לא מועיל, ואפילו מזיק. לייחד זה שכולם מזדהים עם המלך, ואחרי שכולם מתחברים מסביב למלך – שהוא הכתר של כולם – אחרי שכולם מזוהים איתו אז הוא יכול לכוף וזה פועל, ועל זה כתוב "ועבדי דוד מלך עליהם". בפסוק הראשון של הלשונות האחרונים כתוב "ועבדי דוד [מלך עליהם]" ובסוף "ודוד עבדי [נשיא להם לעולם]". אחד הפירושים להיפוך הזה הוא שבשביל לכוף בדרכי נעם את עם ישראל, לחזק את בדיק הבית ללכת בדרך התורה והמצוה, זה כאשר קודם כל הדוד הזה, המלך, הוא עבד נאמן הבטל בתכלית לרצון ה'. לכן קודם כל הוא עבד, "ועבדי דוד". אחר כך, כשהוא נשיא – שבע"ה נבין מה זה בהמשך – הוא קודם

כל "דוד". הוא נשאר עבד, "דוד עבדי", אבל קודם כל הוא דוד – הוא "נשיא להם [ולא 'עליהם'] לעולם". זה דוד עצמו. כשהוא עדיין "מלך עליהם", לכופ עליהם תורה ומצוה, אז חוץ מזה שמציאותו היא שהוא מלכד אותם, אז הוא עצמו עבד. כבר מזהים אותו, יודעים שזה דוד, אבל התכונה העיקרית שלו זה "עבדי" – "ועבדי דוד מלך עליהם".

אחר כך ההמשך הוא "ורועה אחד יהיה לכלם". רועה זה "ורעה אמונה" – זה מפרנס, החל מגשמיות וכלה ברוחניות (כידוע מהבעל שם טוב שקודם כל צריך לעשות ליהודי טובה בגשמיות ורק אחר כך אפשר לעשות לו טובה ברוחניות). משה רבינו – העולה **שילה**, כנ"ל – מפרנס את העם על ידי שמחדיר את האמונה ומלמד דעת את העם, אבל עוד קודם צריך לדאוג גם לפרנסה הגשמית שלנו (כך המן ירד בזכות משה ו"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן"). זה "רועה אחד יהיה לכלם" – כולל גם את מה שהמלך דואג לכלכלת העם שלו, וגם, בזכות זה, הוא יכול להגיע לעיקר התכל'ס, מה שהוא באמת רוצה (כמו שהרמב"ם אומר שלע"ל המעדנים מצוים כעפר, אז לא זו הבעיה, ועסק כל העולם יהיה) רק לדעת את ה'.

בוהר כתוב שהבחינה הזאת של משיח, רועה, "רעיא מהימנא", זה התכלית של משיח – אז מה יכול להיות עוד שלב, שלב נצחי, של "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"? בקיצור נמרץ, נשיא זה לשון לשאת, "נשא את ראש בני ישראל". נשיא זה גם לשון נשיאת הפכים כמו שאמרנו קודם. תמיד מפרשים נשיאת הפכים שיש שני הפכים, כמו ימין ושמאל, כמו יהודה ואפרים, שנושאים אותם יחד. על פי פשט נשיא זה לא רק שהוא רם ונשא על העם – כי אז היה רק "נשיא עליהם" ולא "נשיא להם" – אלא שהוא בעצם נושא ומרומם את נשמות ישראל. יש מה שהמלך המשיח הוא רועה את העם, אבל גם תכלית הרעיה – שהוא רועה נאמן – זה לשאת אותם עד אין סוף. זה לא רק שהוא מנושא עליהם, אלא שהוא נושא אותם – "נשיא להם לעולם", מרים אותם לעולם ועד, "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון", בלי סוף. בגלל שהוא נושא הפכים, יש לו תכונת יוסף הצדיק, "יוסף הוי' לי בן אחר" – יכול לקחת מישהו שהוא "אחר" ולהפוך אותו ל"בן". יש נושא הפכים שמחבר הפכים יחד, ויש גם פירוש שיש אנשים שהם "הפכים" – הפך הכוונה – וגם את ה'הפכים' האלה הוא יכול לשאת, להעלות אותם לעילא ולעילא עד אין סוף.

כל הכח הזה אנחנו רוצים להעניק לבר מצוה, ושנאנחנו נזכה כולנו. שנזכה ליחוד הזה, שבזכות היחוד הזה שיתאים את נקודת המבט של ה' שתתגלה גם לנו בטוב הנראה והנגלה לנו, ושיהיה "דידן נצח", שנצח, ונזכה לגילוי של "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם", שהכל יתגלה לעינינו בטוב הנראה והנגלה לנו.

ג. יחוד בעולם-שנה-נפש

נחזור לנבואה: קודם יש "עץ אחד", אחר כך יש "מלך אחד" ואחר כך יש "רועה אחד" ואחר כך "נשיא" שלא כתוב בו "אחד" – האחד הוא כבר מובן מאליו, ולא צריך לומר עוד אחד, אותו "עבדי דוד" שהוא "מלך אחד" הוא הוא "דוד עבדי נשיא להם לעולם". בלשון החסידות הנשיא הוא כבר בדרגת יחיד, שלמעלה מאחד – זה היחידה שבנפש, "יחידה ליחוד". גם במעשה בראשית יש שלש "אחד", וכאן יש שלש "אחד" ואז נשיא בלי "אחד". אם עושים את כל הלשונות הללו – **עץ אחד מלך אחד רועה אחד נשיא** (עד נשיא, ולא עד בכלל, עולים ג ה"אחדים" יהודה פעמים **חזה**, ואילו **נשיא**, ללא אחד, עולה **חזה** בריבוע כללי, ס"ה ז בריבוע פעמים **חזה**, ודוק) – זה עולה ביטוי מאד חשוב בספר יצירה, הספר הראשון של נשמת דאורייתא. ה' ברא את העולם מורכב משלשה ממדים, **עולם-שנה-נפש**, ובכל מצוה שמקיימים מייחדים את שלשת הממדים (כח היחוד, הדעת, של בר המצוה).

נדרוש לכבוד הבר-מצוה, שבע"ה גם יוכל להתבונן בזה בהמשך: הוא מקבל דעת, אבל הדעת כוללת את כל המוחין חב"ד. יש כמה וכמה הסברים איך להגדיר את העולם-שנה-נפש בספירות העליונות ובכחות הנפש. זה עיקר היחוד – כל דבר קורה במקום בזמן ובנפש, וצריך לייחד אותם יחד (כך ה' ברא את העולם). איך זה בחכמה-בינה-דעת (שהכל כלול בדעת) – איפה שם העולם, איפה השנה ואיפה הנפש? כתוב שזה מלמטה למעלה: שהעולם זה בדעת, והשנה (השנה היהודית זה "מועדים לשמחה", "בינה לעתים") זה במח הבינה, ואילו את הנפש – "שבעים נפש" עליהם קראנו בשבת, נפש לשון יחיד, גם גילוי האחד, "אחד האמת" מתגלה בחכמה דווקא, ועיקר הנפש זה הבטול לקדושה שהוא פנימיות החכמה – זה בחכמה. לכל אחד יש פסוק.

יש יום אחד בשנה, "אחת בשנה", שכתוב בספה"ק שזה עיקר הזמן שמייחדים עולם-שנה-נפש – שזה עיקר הדעת – זה יום כיפור, "אחת בשנה". המקום הכי מיוחד בעולם זה בית המקדש ובתוכו גופא המקום הכי מיוחד זה קה"ק שלשם נכנסים אך ורק פעם אחת בשנה – לסלת הנקיה ביותר בעולם, המקום המובחר ביותר שה' ברא בעולם, קדש הקדשים. מתי נכנסים? רק יום אחד בשנה אפשר להכנס לשם, "אחת בשנה", יום הכיפורים. ומי נכנס? מי שהוא המובחר שבעם ישראל, המובחר והנבחר הנכנס מכח כל העם לכפר בעד העם – הכהן הגדול, הוא הנפש. זו הדוגמה העיקרית, שכתובה בספרים, של יחוד עולם-שנה-נפש, ביום כיפור – קדש הקדשים, "אחת בשנה" והכהן הגדול (שרק לו מותר ומצוה להכנס לפני ולפנים לקה"ק, להקטיר את הקטרת).

מה לגבי כל השנה? איך אפשר לקיים את זה (כל אחד מאתנו) בכל השנה כולה? לא כל יום זה יום כיפור, אבל הרעיון והעבודה והיחוד כן קיים כל יום. כמו שיש קדש הקדשים בבית המקדש יש לנו מקום מקודש כל השנה, שכל אחד יכול להיות שם – ארץ ישראל, זה המקום הקדוש שלנו. ידוע הפתגם שגם מי שנמצא בחוץ לארץ – לא עדיין ממש בארץ ישראל – יכול לפעול ולעשות ולהתבונן "מאך דא ארץ ישראל", שצריך להחדיר את אורת קדושת ארץ ישראל למקום בו הוא שוכן. צריך להכשיר את הקרקע כאן, במקומו בו הוא נמצא, כדי להכין ל"עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות". אז מי שמקדש את המקום עושה אותו בקדושת ארץ ישראל. בכלל כתוב שמקום הצדיק, אפילו בחו"ל, קדוש בקדושת א"י. ולגבי הזמן, כמו שיו"כ זה שבת שבתון כך שבת, וחוץ מזה שפעם בשבוע יש שבת כתוב שתלמידי חכמים נקראים כל הזמן שבת (ודאי הבר מצוה שלנו הוא ת"ח, ויהיה עוד יותר ת"ח). בכתבי האריז"ל כתוב שכל תפלת חול היא הארה של שבת קדש. שוב, ת"ח הוא כל הזמן קדוש בקדושת השבת. כך המקום של כל יהודי כל הזמן צריך להיות ארץ ישראל והזמן של כל יהודי כל הזמן צריך להיות שבת. ומה לגבי הנפש? הלא נפש כל יהודי הוא "חלק הוי" ממש (וכידוע מהבעל שם טוב שהעצם כאשר אתה תופס במקצתו אתה תופס בכלול). הנפש של כל יהודי היינו המודעות התמידית ל"הוי" [אחד], וכמ"ש "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (והיא מצוה תמידית ליחד את הוי' בנפש בכל רגע כמו שיתבאר, חוץ ממצות קריאת שמע פעמים בכל יום, המצוה הראשונה בפועל – עקימת שפתיו הוי' מעשה ממש – שמקיים הבר מצוה וכדלקמן). נפש זו מודעות, "גם בלא דעת נפש לא טוב" – נפש זה בעיקר הדעת, אמרנו שבחב"ד זה חכמה, אבל הכל זה בחינות דעת. עיקר הנפש, "גם בלא דעת נפש לא טוב", אבל עם דעת הנפש היא טובה, כשיש לו את כח היחוד, יכולת לדבק השקפה עליונה עם השקפה תחתונה, אז הנפש היא במודעות תמידית של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". "אשרי אדם אשר לא יחשב הוי' לו עון" מפרש מורנו הבעל שם טוב "אשרי אדם אשר" רגע אחד בו "לא יחשב הוי'" נחשב "לו עון" – אשרי אדם כזה שאם רגע אחד מפסיק לחשוב על ה' אחד יחיד ומיוחד זה נחשב לו עון. זה עצם הנפש, קדושת הנפש של היהודי (ידוע שארץ ישראל עולה לב פעמים הוי' ב"ה ושבת עולה זך פעמים הוי' ב"ה ועם עוד הוי' [אחד] כנגד נפש עולה הכל 1560 = י פעמים יוסף = כלי פעמים הוי' ב"ה, כאשר כלי הוי' = אלהים – "אני אמרתי אלהים אתם", "וידעת היום וגו' הוי' הוא האלהים וגו'", וד"ל).

אם כן, החכמה שבדעת זה "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", הבינה שבדעת זה "זכור את יום השבת לקדשו". כתוב ששבת מצד עצמה, "מקדשא וקיימא", זה מוחין דאמא, אבל פעולת הקדוש שלנו – וכך זכירת השבת כל השבוע – ממשיכה מוחין דאבא למוחין דאמא, ממשיכים "זכור" ל"שמור" לנוקבא". כשאנחנו מקיימים את המצוה של "זכור את יום השבת לקדשו" ממשיכים ממוחין דאבא למוחין דאמא. בתוך עשרת הדברות "אנכי" ו"לא יהיה לך" זה עתיק ואריך, ו"לא תשא" זה אבא, ואחר כך "זכור את יום השבת לקדשו" זה אמא, רק שזה עבודת המשכת מוחין דאבא לתוך אמא. אז הפסוק של שבת זה "זכור את יום השבת לקדשו". הפסוק של דעת, ששייך לארץ ישראל – "בכל דרכיך דעהו" שנעשה בארץ – זה "לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך". שאם זוכים "לדעת בארץ דרכך" אז "בכל גוים ישועתך". שוב, היחוד של עולם שנה נפש – של עץ אחד מלך אחד רועה אחד נשיא – בעבודת ה' זה "לדעת בארץ דרכך" (ש"להוי' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה", הכל שייך לה', אין רכוש – מי שהוא בר דעת, היהודי, כעת הבר מצוה הוא בר דעת, יכול לדעת שעד עכשיו היו לי דברים, סוכריות וצעצועים, אבל מהיום והלאה "להוי' הארץ ומלואה", אין שלי, הכל שייך לה'). שבת זה ענג שבת, גם ענג גשמי בשבת זה קדוש – תענוגות בני אדם לא בשבת זה לא קדוש. שבת זה שכל התענוג הוא לה' ("אז תתענג על הוי'", כולו לה', "שבת להוי'", וכולו על ה', שלפי פשוטו היינו מה' אך לפי סודו היינו מעל ל-ד אותיות שם הוי', נמצא שיש כאן ג מדרגות: להוי', על הוי', על הוי', סוד חש-מל-מל דענג שבת, וד"ל), כל התענוג בעולם הזה הוא רק לה'. הדעת זה שכל הרכוש הוא רק של ה', ושבת זה שכל התענוג, כל הכיף שלי, זה הוא רק לה'. ומה זה חכמה? זה שבכלל "אין עוד מלבדו" – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". החכמה – אין עוד מלבדו; הבינה – כל השמחה והתענוג של ה' ("שמחו צדיקים בהוי' תמיד); הדעת – כל הנכסים והרכוש רק של ה' (רק מי שיש לו דעת יכול לכוון את זה).

שוב, לכל אחד יש את הפסוק התמידי שלו – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", "זכור את יום השבת לקדשו" (כל השבוע, אנחנו פוסקים כדעת בית שמאי, ומי שזוכר כל השבוע יש אצלו "נזכרים ונעשים", כמו שאומר הבעל שם טוב והאריז"ל, שאם זוכרים משהו הוא נעשה, אם זוכרים שבת כל השבוע יש שבת כל השבוע), "לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך". חשבון כל הפסוקים יחד עולה 4913 – טוב בחזקת ג. "גם בלא דעת נפש לא טוב", "אומר לדבק [לדיבוק וליחוד] טוב הוא". שילה = משה, וכשמה נולד נאמר "ותרא אתו כי טוב הוא", שנתמלא הבית כולו אורה ושנוגד מהול. בכל אופן, הדעת זה הכל לחבר – "את השמים ואת הארץ" ר"ת אהוה, העולה טוב, שם הדעת בקבלה. היכולת ליחד שמים וארץ, "דאחיד בשמיא ובארעא", לייחד רוחניות וגשמיות, לשאת הפכים, לזכות לכל הדרגות.

המלך זה ה תתאה (מלך כפשוטו) ו-ה עילאה ("אלהים חיים ומלך עולם"), הרועה זה ה-ו והנשיא זה ה-ז. "ומלך אחד יהיה לכלם למלך" זה מציאות המלך, ה תתאה. "ועבדי דוד מלך עליהם" זה עוד מלך, ה עילאה, "עליהם" (בחינת מקיפים דאמא). "ורועה אחד יהיה לכלם" זה ה-ו, רועה ומפרנס, המשכה (כאן תבת "לכלם" באה ליחד את ה הקצוות דז"א עם יב גבולי אלכסון שלו, כנגד יב שבטי יה כנודע). ה-י זה "ורוד עבדי נשיא להם לעולם". הנשיא הראשון בתורה זה "שמענו אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו" – אברהם אבינו, "הכל הולך אחר הפתיחה". "אדני נשיא אלהים" (ר"ת אנא) = נושא הפכים. אברהם מגייר את כולם, מעלה את כולם, גם את ה"הפכים" על פי הפירוש שאמרנו – הוא מנשא ומרים את כולם לה'. [עוד בענין זה ראה לקמן, סעיף ו]

כך נברך את הילד, שהילד הזה – שעכשיו כבר לא ילד אלא איש גדול, בר דעת – יזכה לדעת השלמה להגות בתורה ולקיים את המצוות, מלשון צוותא, ולייחד את ניצוץ המשיח שיתגלה בו, עם כל הגוונים והמדרגות שאמרנו, לעשות יחודים בתוך החברה, לייחד את החברים וללכד אותם, ואחר כך להשפיע בדרכי נעם לכולם להתחזק בשמירת התורה והמצוות, ואחר כך לדאוג גם לטובה בגשמיות והמטרה האמיתית של זה להיטיב לו ברוחניות וללמד אותו תורה ודווקא פנימיות

התורה (רעיא מהימנא, רזין דאורייתא), ובסוף להיות נשיא, שכולנו יחד נתרום ונעלה מעלה מעלה ממש, כלשון הזהר הקדוש, "לאשתאבא בגופא דמלכא". מזל טוב מזל טוב!

[המשך אחרי ברכת המזון:]

ד. העמדת מלך על פי סנהדרין

נמשיך עם משהו בנגלה, ששייך למה שדברנו בפסוקי הפטרת ויגש. אנחנו לומדים כעת מסכת סנהדרין, ובמשנה הראשונה (שהיא כל פרק א), כשמגיע לדברים שצריכים ביי"ד של שבעים ואחד מונה שם שבעה דברים (בתוך חמשה סוגים), וכשהרמב"ם מביא את ההלכה הזאת בהלכות סנהדרין בתחלת פ"ה הוא מונה עוד כמה דברים שלא כתובים במשנה שצריך בשבילם ביי"ד של ע"א. גם תוספות בסוטה שואלים למה המשנה שלנו שיירה, והכס"מ שם שואל על הדבר הראשון – שחזור גם בתחלת פ"ה בהלכות סנהדרין וגם בהלכה השלישית של הלכות מלכים – העמדת מלך רק ביי"ד של ע"א. זה לא כתוב במשנה, והכס"מ אפילו כותב בהלכות סנהדרין שלא יודע מהיכן הרמב"ם לקח את זה. זה פלא, כי כל שאר האחרונים כן יודעים מהיכן לקח זאת – זה תוספתא מפורשת שאין מעמידין מלך אלא בסנהדרין של ע"א. בכל אופן, "תנא ושייר", לכאורה.

כאן, בפסוקים שלנו – פסוקים של מלך המשיח – יש רמז מאד מופלא לדבר הזה, שאין מעמידין מלך אלא עפ"י סנהדרין של ע"א. והרמז: הביטוי הראשון, "ומלך אחד יהיה לכלם למלך" עולה סנהדרין, ואם סופרים את מספר האותיות בכל ארבעת הלשונות שהזכרנו – "ומלך אחד יהיה לכלם למלך", "ועבדי דוד מלך עליהם" "ורועה אחד יהיה לכלם" "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" – יש ע"א אותיות. אז יש כאן רמז נפלא שכאשר מעמידים מלך תחלה – משיח הוא גם "מלך תחלה", שאף שהוא מזרע דוד הוא "תחלה" כי יש הפסק, "ויצא חטר מגזע ישי [רואים את היחוס] ונצר משרשיו יפרה [לא רואים את היחוס, אף שמיוחס]", אז זה "מלך תחלה" (לשון בהלכות מלכים, משא"כ בהלכות סנהדרין; יש מפרשים ש"תחלה" זה "לכתחילה" – אם יש סנהדרין; יש עוד הבדל יותר משמעותי, שבסנהדרין לא כותב נביא וכן כותב במלכים, ואכמ"ל).

היות שסנהדרין רמוז בביטוי הראשון, "ומלך אחד יהיה לכלם למלך", ואמרנו ששם על פי פשט הפירוש הוא שזה הגדרת מציאות המלך, ש"לא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד", שכח המלך הוא ללכד את העם כמו שכותב הרמב"ם במורה ובסה"מ, אז מובן בשביל מה צריך סנהדרין. אדם קרוב אצל עצמו (בע"ה נדבר על זה בישיבה ביום חמישי), ולחוש שהיהודי הזה הוא זה שמסוגל ללכד את העם – כנראה שבשביל זה צריך סנהדרין. לקבוע שזה ראוי להיות מלך, שיש לו את היכולת – היום נקרא לזה כריזמה, או איך שלא נקרא לזה – שרק הם מזהים. צריך משהו אובייקטיבי, מהחוק, שיזהה זאת. אם הוא מלך בן מלך לא צריך סנהדרין, אבל אם הוא מלך תחלה צריך מי שיזהה שהוא יכול. מה זה נביא? אם כבר התחלנו נסביר. כשהרמב"ם כותב שצריך מלך ונביא מביא שתי דוגמאות – המלכת יהושע על ידי משה ובית דינו והמלכת שאול ודוד על ידי שמואל ובית דינו. כשקוראים בתנ"ך רואים ששמואל משח את שניהם בסתר, אז מה זה "ובית דינו"? כך שואלים האחרונים. גם משה לגבי הזקנים הוא המופלא שבסנהדרין, וגם שמואל הוא המופלא – המופלא הוא כנגד הכל. הוא אומר סנהדרין ונביא, אבל בשתי הדוגמאות שמביא פשיטא שהנביא הוא המופלא שבסנהדרין השקול כנגד כל הסנהדרין. בעצם זה הסנהדרין עם אחד כזה מופלא, שהוא נביא, אז צריך להגיד שכח הנבואה אמור להיות איכשהוא בתוך הסנהדרין. ומה הנבואה? שהוא זה, זהו זה, זהו זה שיכול להיות "מלך אחד" עם כח שלא יחצו עוד לשתי ממלכות. עד כאן הנקודה הזאת.

[אחרי השיעור שאלו ממה שהרב הסביר כמה פעמים שיותר מציאותי שיעמוד מלך לפני סנהדרין (והוא יאחד את הרבנים לשבת יחד בסנהדרין) ממה שתהיה סנהדרין לפני מלך שיעמיד אותו. התשובה: יש גם דעה באחרונים שיכול לעמוד מלך בלי סנהדרין, דיון אם העם יכול בעצמו להמליך מלך. הנקודה היא כנ"ל, ש"אדם קרוב אצל עצמו" והמלך לא לוקח לעצמו את המלכות. צריך מישהו מבחוץ, אובייקטיבי, שיחליט שיש למלך את הכח המהותי של מלך, ללכד את העם.]

כל הלימוד של המשנה הראשונה בסנהדרין, עם הדברים שהמשנה מונה בפירוש שצריכים בי"ד של ע"א, ומה ש"תנא ושייר" – לפחות שלשה דברים: זקן ממרא וסוטה ומלך (משלים את השבעה שיש במשנה לעשר) – זה שיעור בפני עצמו, ענין יפה וחשוב בפני עצמו.

ה. שלמות של טוב

יום ההולדת **ט טבת** = 420 = **יעקב רחל** (רצינו לדרוש לכבוד רחל). "רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו" – מה זה "כי איננו" לשון יחיד, הרי "בניה" זה לשון רבים, אז כתוב בזהר שזה בכי על כך שיעקב לא קבור יחד איתה. היא אומרת שאם יעקב היה איתי יחד, היה זיווג, אז היינו פועלים שיבת ציון בשלמות – הבכי שלה על בניה, שרוצה לפעול זאת בתפלתה, ומרגישה שבלי יחוד בעלי איתי יחד אי אפשר לפעול את השיבה. לכן היא "מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו". והנה, **ט טבת** זה היחוד של **יעקב רחל** – זה יום חשוב, יחוד גורלי לעם ישראל, שבזכות היחוד והזיווג העיקרי הזה של האבות והאמהות "ובא לציון גואל" "ושבו בנים לגבולם".

אם מוספים ל-**ט טבת** את **שילה** עולה **אדם** פעמים **טוב**, "**טוב מאד**". לזה התכוונו גם ב"ותרא אתו כי טוב הוא", שנתמלא הבית כולו אורה ונולד מהול. גם, פשיטא, חדש טבת עצמו זה לשון טוב, ועל האות **ט** כתוב בזהר "טוביה גניז בגוויה" – "על פי שני עדים יקום דבר" ש-**ט** זה טוב ו-טבת זה טוב, אז זה טוב מאד, **טוב** פעמים **מאד** כנ"ל.

בטוב הזה שהוא הדעת – גם בלא דעת נפש לא טוב, וממילא כשיש דעת, שזה הבר-מצוה, אז הנפש הוא טוב, ולכן שם הדעת הוא שם **הטוב**, שם **אהוה**, שעל שמו נקרא הבעל שם טוב (בעל שם הטוב, שיש לו את היכולת לדבק יחד) – אמרנו שיש שלשה פסוקים. הפסוק של החכמה שבדעת זה "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", המצוה הראשונה שהבר-מצוה מקיים. צריך לומר שבאותו רגע של הבר-מצוה יש ענג כמו שבת קדש – כתוב בזהר שצריך לשמוח בבר-מצוה כמו חתונה (כמו שבאמת עשו כאן), וחתונה זה בחינת שבת (שבת המלכה, "לכה דודי לקראת כלה") – וזוכים להיות כאן בארץ ישראל, והמצוה הראשונה זה שמע ישראל. כלומר, רק בבר מצוה יש כבר יחוד עולם-שנה-נפש שאמרנו (ר"ת **עשן** = **ט טבת**). אם נתבונן בפסוקים – ב"שמע" יש **ו** תיבות (דיוק שכתוב אפילו בזהר), ב"זכור" יש **ה** תיבות וב"לדעת בארץ" יש **ו** תיבות, סה"כ **טוב** תיבות (כלומר שהערך הממוצע של כל תיבה הוא **טוב** בריבוע, "**ברא אלהים**"). הסדר **והו** זה שם קדוש בפני עצמו, השם הראשון של ע"ב שמות, "**אך טוב** [והו] **וחסד** [עב] ירדפני כל ימי חיי". מספר האותיות במילים האלו הוא **חיים**, ד"פ **טוב**, יחס מושלם בין תיבות לאותיות (**א:ד**). הפסוקים האלה, מכל הבחינות וכל הצדדים, אומרים **טוב**. **טוב** מילים, ד"פ **טוב** אותיות, והמספר **טוב** פעמים **טוב** פעמים **טוב**.

ו. רמזים בארבעת ביטויי המלך

נלך לפסוקים של המלך שבהפטרה (ואח"כ נסיים משהו שהיה הו"א לומר בישיבה, אבל אחרי ששאלו נאמר כאן ונצא ידי חובה), הרמז האחרון לע"ע של המלך: אמרנו שצירוף ארבעת הלשונות כסדרן הוא **ההוי** – הצירוף שיוצא

מהפסוק "וצדקה תהיה לנו כי" לפי האריז"ל (שהוא אלול או אדר, לפי שתי השיטות בחכמת הצירוף שיש דווקא בנוגע לצירוף הזה, סוף החורף או סוף הקיץ, כנראה יש ענין גם בזה וגם בזה).

עוד ענין פשוט שלא ממש אמרנו – מלך זה בנין המלכות מן הגבורות, זה צד שמאל. רועה זה שייך לקו האמצעי, משה הוא רעיא מהימנא – דעת פנימיות התפארת. הרבה פעמים, גם הרבי מביא מספה"ק, כתוב **שנשיא** זה "ניצוצו של יעקב אבינו", אז יכולנו לחשוב שזה יעקב (גם קו האמצעי), אבל לכן דייקנו שהנשיא הראשון זה אברהם אבינו. אם הנשיא זה גם בתור משפיע מלמעלה למטה זה יותר יעקב, אבל לפי הווארט שאמרנו שזה היכולת לגייר את כל העולם ולהרים את כולם, גם את כל ה'הפכים', עד אין סוף – זה דווקא כח של אברהם ("אב המון גוים", **אב המון** אותיות **באמונה**, להביא את כולם בסוד האמונה הטהורה ב"הוי" אל עולם"). זה גם נושא שדברנו הרבה פעמים, שברמב"ם לא ברור מי הגיבור הכי חשוב – לפעמים משמע שזה משה רבינו, אבל יש כמה ציטוטים מהם משמע שזה אברהם אבינו. לכאורה צריך להיות משה, כי גם הוא משה – "ממשה עד משה לא קם כמשה" – אבל הוא מפליג גם בענין אברהם, בענין הזה של יציאה מלעו"ז והגעה לשיא של קדושה, הרמת עצמו וכל העולם, זה דווקא אברהם אבינו. צריך להבין, כי אברהם הוא חסד – שבדרך כלל מתואר כהמשכה מלמעלה למטה, כטבע המים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך – וכאן אומרים שזה הכח של ה-י של שם הוי' ב"ה. זה שאברהם מרים את כולם – לוקח אותם איתו – זה "הלוך ונסוע הנגבה" שכתוב שזה עד אין סוף. כלומר, אף שחסד זה השפעה, התנועה העצמית של בעל החסד, אברהם אבינו, זה "הלוך ונסוע הנגבה" בדרך של העלאה, וכך הוא גם מנשא את כולם. ה-י היא האות היחידה התלויה למעלה, הכח להביא את כולם לבטול שגם שואב את כולם למעלה, עד כדי כך שאברהם אומר "לו ישמעאל יחיה לפניך", שואף לשאוב את כולם לקדושה, לא לוותר על אף אחד (אכן בעם ישראל, בני יעקב אבינו, נאמר "לא ידח ממנו נדח" אבל אברהם שואף לכך לגבי כל האנושות, ודוק). לכן הוא צריך שני מתקנים – צריך את שרה אמנו, שגדולה ממנו בנביאות, שחופפת לו את הראש ומבררת מי הגר הראוי ומי לא, ולפעמים תוך כדי פעילותו, שיורד לעמקי הקליפות (כתוב שדווקא הוא יורד לגיהנם להוציא את כולם משם) ומתחבר עם כולם ואוהב את כולם, אז לפעמים לרגע לא יכול לצאת משם אז בשביל זה צריך את "יעקב אשר פדה את אברהם". לכן יש בחינה של נשיא שזה ניצוצו של יעקב אבינו – זקוק לאותו ניצוץ שיפדה אותו בעת הצורך. על זה כתוב בתניא שאם אהבת ישראל לא מתגלה בנפש – רוצה לאהוב ולא יכול – אז כדי לפדות את האהבה צריך רחמנות, מדת יעקב.

זה שיעקב הוא הרועה, כי גם עפ"י פשט היה רועה צאן. כל האבות והשבטים רעו צאן, אבל עיקר רועה הצאן שהתמסר לזה במס"נ היה יעקב והצאן שלו אלו נשמות עמ"י לדורותיהם. מלך מצד הגבורה, ה; רועה מצד התפארת, ו; נשיא מצד חסד העולה, י. יוצא שסדר האבות הוא יצחק-יעקב-אברהם. עיקר הווארט כאן שבדרך כלל הנשיא הוא הרועה, רעיא מהימנא, מדרגת נשיא שנשאת אחרי מלך (בחנינת ה"רב" של "מלך רב") – "לעולם" זה שהוא חי חיים נצחיים, עליה בקדש לעולם ועד (מה שעמ"י נקרא עץ בקהלת, "כימי העץ ימי עמ"י" – ימים אין סופיים) – וכאן יש חלוקה. הפירוש הזה הוא בעצם זה שישראל קדם לכל דבר, גם לתורה. יש מה שמזינים את ישראל עם התורה, ובכך מפרנסים והופכים את האמונה לדעת, ויש את העצם של ישראל שעולה וחוזר למקור שיותר גבוה מהתורה, "ישראל עלו במחשבה". אך זה מכח זה שבתחילה הוא ניזון מהפנימיות של התורה.

נחזור לארבעת הביטויים: "ומלך אחד יהיה לכלם למלך" (בלי זיהוי עדיין, לכן לא יודעים עדיין ברור לאיזה עץ הוא שייך, אף שיש רמז די מוכח – "ומלך אחד" עולה **דוד המלך** – זה לא מפורש עדיין), "ועבדי דוד מלך עליהם" (עם דגש על "עבדי"), "ורועה אחד יהיה לכלם", "ודוד עבדי [עם דגש על עצמות דוד] נשיא להם לעולם". גם פה יש משהו מופלא אם עושים את החישוב. אמרנו שרק הביטוי הראשון עולה **סנהדרין**, אבל אם מחברים את שני הראשונים – בשניהם כתוב מלך – עולה 730, י"פ **חכמה** (שכנגד ה-י של שם הוי'), וכשמחברים את שני הלשונות הבאים הם עולים $1168 = 16$ פעמים

חכמה. כלומר, שכל המערכת עולה הוי' פעמים **חכמה** – "הוי' בחכמה יסד ארץ" – המתחלק ל-י פעמים **חכמה** ואחר כך הוה פעמים **חכמה**. כמו ש"מלך במשפט יעמיד ארץ" (ארץ חפץ, כנסת ישראל) כך "הוי' בחכמה יסד ארץ". הממוצע בין שתי הלשונות הראשונים לשני האחרונים זה כמובן יג פעמים **חכמה** (**אהבה** פעמים **חכמה**) העולה **אהבת ישראל** וכו'. זה עוד רמז מאד יפה של הלשונות האלה, "הוי' בחכמה יסד ארץ". קודם דברנו על איך הדעת כוללת הכל, וכאן איך החכמה – נקודת הבטול – היא כוללת ומייסדת את הכל, "אבא יסד ברתא", "מלך במשפט יעמיד ארץ" (החכמה היא כלל בראש והדעת כלל בסוף כאשר הבינה היא פרט באמצע).

עוד רמזים נשאר לאחר כך.

ז. טעמי תורה – חב"ד, ברסלב, חסידות פולין, לימוד הנגלה

יש נושא שרצו בישיבה – ויש כמה אנשים שזה חשוב להם – להסביר מה זה חב"ד ומה זה ברסלב ומה זה עוד דברים, ומה פתאום אנחנו חב"דניקים? מה הקשר? בקשו את זה, וכעת יש הזדמנות להפטר מזה בקיצור (אם זה היה בישיבה זה היה ארוך כאורך הגלות). המשיח – המלך והמלך והרועה והנשיא, שהכל זה מלך המשיח – אחד הדברים שכתוב עליו, לגבי התורה, שהוא ידרוש ויגלה טעמי תורה. טעמי תורה זה גם טעמי המצוות, סתרי תורה, "תורה חדשה מאתי תצא", ובפרט זה טעמי הטנת"א שבתורה. הרי בתורה שבכתב יש טעמים-נקודות-תגין-אותיות, כנגד י-ה-ו-ה, והטעמים – החלק העליון, ה-י ("שמע ישראל וגו'"), הכי עצמי בתורה, זה הטעמים – וכתוב שחזן מכמה מקומות בודדים, לפעמים בתקו"ז וקצת בראשונים, מעט מן המעט מתייחסים לטעמים, כמעט כאילו זה לא קיים. עיקר הענין של המשיח זה הטעמים, וכל שאר המדרגות – האותיות והתגין והנקודות – יוכלל בתוך הטעמים. מה זה טעמים? מה שהיום קצת כן לפעמים דורשים את הטעמים זה בתור סימני פיסוק של הפסוקים, איפה לשים את הפסוקים, שזה מאד משמעותי לגבי הקריאה והבנת הנקרא. אבל הטעמים משמשים שני תפקידים – גם פיסוק, התחביר של הפסוק – אבל עוד יותר חשוב מזה זה נגינה, מנגינת הפסוק. בעולם הזה רק קוראים את הפסוקים, ואפשר להבין את השכל והמשמעות של הפסוק, הפשט, ואפילו להבין ולחשוף רבדים יותר עמוקים של רמז ודרוש, אבל לשמוע בדיוק את המנגינה איך הקב"ה נותן התורה שר אותו זה הדבר הכי עמוק ונעלם שרק משיח יגלה. כל צדיק – כמו שכל אחד מנרות חנוכה זה אחד הצדיקים – יש לו את הסיפור שלו וגם את המנגינה שלו (לכן שמונת נרות חנוכה זה שמונת נימי כינורו של משיח, והנרות שרים – כל נר בפני עצמו את השיר של אותו צדיק), והמנגינה זה עיקר הטעם שלו. זה עוד מובן של טעם – תענוג, געשמאק, והתענוג הוא "רישא דאין" המתגלה ב"והחכמה מאין תמצא". לכן, כל זה לומר, שצריך להשתדל עד כמה שאפשר – ומהבעל שם טוב והלאה יש יכולת, כי מתחילה להיות תורת משיח – לשמוע את המנגינה שבתורות. המנגינה שבתורות זה גם משתקף כמובן בניגונים ששרים החסידים.

אחרי כל זה, למה אני חב"דניק? כי המנגינה של חב"ד זה המנגינה הכי טובה והכי עמוקה, באין ערוך. את זה אני אומר בלי להתבייש – שאין שום קשר בכלל בין המנגינה החב"דית למנגינה של כל חסידות אחרת. אפשר לחשוב רק על הניגונים עצמם, שזה אמת נכון לגביהם – שלדאבוננו רוב האנשים לא מכירים אותם (לכן אנחנו אומרים שאצלנו סמיכה לרבנות מתחילה מבקיאות בלפחות מאה ניגונים עמוקים, רק אז אפשר לגשת למבחן הראשון, ובלי זה נישט שייך בכלל). מי שזוכה שומע את המנגינה גם בתוך התורה – שגם כשהוא לומד תניא או משהו אחר עמוק בחב"ד (קונטרס ההתפעלות של אדמו"ר האמצעי או המשך תער"ב של הרבי רש"ב) שומע את המנגינה בפנים, ואז זה הטוב טעם האמיתי. גם בדברים

של הרבי, אם לומדים בלי לשמוע את המנגינה זה פספוס, זה רק חיצוני, לכן זה לא נותן את הסיפוק החיובי (אם כי סיפוק זה מילה טעונה לרעה בהרבה הקשרים, אבל כן צריך לקבל את הסיפוק החיובי הטוב, וזה אין בכלל בלי המנגינה).

נעבור לחסידות ברסלב: לברסלב יש גם מנגינה מיוחדת, יחודית. מה שאנחנו אומרים שמי שרוצה ללמוד את המנגינה של רבי נחמן אז העיקר זה מה שהוא הגדיר כפסגת דבריו – הסיפורי מעשיות שלו, זה הדבר היחודי אצלו. הוא אמר שכתב שלשה ספרים – סיפורי מעשיות משנים קדמוניות, לקוטי מוהר"ן וספר המדות. כמו שנסביר תיכף, בתור תורות. נתייחס גם לסיפורי מעשיות כעין תורה, כי יש בזה לימוד עמוק ביותר, והוא עצמו אמר שאין ערוך בין זה לבין הלקו"מ וכו' – זה עמוק באין ערוך יותר, בלשון חב"ד, ולכן גם אותי אישית זה מה שהכי תופס אצלי, זה הדבר היחודי ותמיד צריך לחפש משהו יחודי שאין כיוצא בו, שאם אתה רוצה את זה תמצא את זה רק פה. אז כמו שאמרנו לגבי חב"ד, שהניגונים – לא רק בתורה, אלא גם הניגונים כפשוטו – זה הכי יחודי, ואמרנו שבנרות של חנוכה כל נר שר שיר, אז גם כל צדיק מספר סיפור. סיפורי הנרות זה סיפורים משנים קדמוניות של כל נר ונר. לכל נר יש סיפור ויש ניגון. ידוע שר"ת ניגון-ריקוד, שלהבת הנר וקדוה, ותוך כדי זה הנר מנגן. רק השאלה, אם צריך לבחור בין מה שהצדיק מנגן לבין מה שהוא מספר. יש סיפורי חסידים שלפעמים הרבי אמר לחסידים לבחור בין תורה לסיפור – אז ברור שהחסידים הפקחים בחרו סיפור, אבל מה יהיה אם שואלים אותך אם אתה רוצה סיפור או ניגון? אני לא זוכר כזה סיפור, אבל ברור שמי שיש לו דעת יבקש את הניגון, עד כדי כך שרבי הלל מפאריטש אמר שכל העולם הזה הוא חיפוש אחרי ניגון ששכחתי – כל העולם הזה אדם מחפש את הניגון שהוא שכח. את הניגון של רבי נחמן ודאי שהכי הרבה אפשר לשמוע בתוך סיפורי מעשיות. הניגון של חב"ד זה ניגון בפני עצמו, ומי שזוכה יכול לשמוע אותו גם בתניא ושאר הספרים העמוקים. את הניגון של רבי נחמן אפשר לשמוע בלקו"מ, אבל הכי הרבה בסיפורי מעשיות.

כל מה שאמרנו כעת בא לי לחשוב בשבת. רק במוצאי שבת הזכירו לי שזה היארצייט של מי השילוח. בשבוע שעבר שאלו אותי את השאלה הנ"ל, וצריך לחשוב מה לענות לתלמידים החביבים של עוד יוסף חי, ובשבת יש לי קצת זמן לחשוב איך לומר להם את הווארט. יש חב"ד וברסלב, על זה כולם שם מתלבטים, אז צריך לכוון להתלבטות (לכן על זה דברנו). אבל יש עוד גורם חשוב – מי השילוח. אמרנו שקודם כל צריך משהו יחודי. מי השילוח פרש מקוצק, אבל גם ירש את קוצק במובן מסוים – מה היחוד של פשיסחא-קוצק-איז'ביצא? יש כמה גוונים, אבל הגוון של פשיסחא שהגיע במיוחד לאיז'ביץ נקרא לו נועזות. גם בחב"ד יש ווארט שהתנאי הראשון (מתוך שלושה) להיות חב"דניק זה עזות פנים. אבל זה שכל התורה בנויה על "התפשטות", שאדם עושה מה שבא לו, ספונטאניות נועזת, זה באיז'ביצא. לכן הסוכוטשובער היה יותר מדי עז פנים בשביל להיות החתן של הדברי-חיים – בחורים שכמניקים צריך לשלוח לקוצק ולא לצאנז. אז יש את היחודיות הזאת, וגם בזה יש ודאי מנגינה מיוחדת – מנגינה פולנית, הרבה מארשים והרבה סיגנון, מנגינה יפה. זה לא המנגינה של ברסלב ולא של חב"ד, זה מנגינה אחרת.

אחר כך יש עוד אחד. אם יש אנשים שאני מעריץ אותם זה גם אלה וגם אלה וגם אלה – שלשת אלה שאמרנו עכשיו – אבל אני גם מעריץ תלמידי חכמים סתם (כמו שדברנו גם פעם בשכם). בעצם, כשהגענו לאיזביצא יכולנו להרחיב למסורת יותר רחבה, של הרבה צדיקי פולין. אם האדם הוא רק חב"דניק כולל גם את רבי נחמן בזה – יש חב"ד ויש כל השאר, חב"ד וחסידות פולין וליטאים. אבל בגלל המציאות, בגלל השטח, 'נכנענו' להגדיר שיש חב"ד וברסלב וחסידות יותר כללית (כאשר שפיץ מסוים של החסידות הכללית, שפיץ חשוב מאד, זה איזביצא היוצא מקוצק ויוצא מפשיסחא וכו'), אבל לא נשכח שיש גם יהודים שיושבים ולומדים תורה יומם ולילה, ולפעמים אני מקנא בהם יותר מכולם, כי הם יודעים יותר ממני. אז מאד חשוב לי גם "קנאת סופרים תרבה חכמה". כאן קשה לי להצביע על אחד שמסמל את כולם – אולי הגר"א, אולי ר' חיים (הרבי רש"ב מאד העריך אותו), אחד הגדולים. לא חסרים גדולים בנגלה. לבעל נגלה יש גם את המנגינה שלו, מנגינה

של ישיבות – מנגינה מאד מאד מיוחדת, מאד געשמאק, איך שלומדים תורה (מי שזכה פעם ללמוד תורה; יש אנשים שזה אגדה בשבילים) – “כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה”, פשוטו כמשמעו, בלי חסידות, רק גמרא וראשונים ואחרונים עם המנגינה של הישיבה וזה גן עדן עלי ארץ (זה “גן עדן הארץ” – גן הוא לשון ניגון, כל ניגון זה גן עדן).

עכשיו צריך להבין את המבנה שבנינו: נתחיל משלשת הספרים של רבי נחמן, שזה מפורש – סיפורי מעשיות זה קומה עליונה בפני עצמה, לקו”מ זה עיקר התורות, וספר המדות. אפשר לכוון את זה כנגד שלשת העולמות התחתונים בי”ע. “בורא חשך” זה חומר היולי, אחד מהפלאים בסיפורי מעשיות שלא יודעים אם גיבורי הסיפורים זה יהודים או גוים, זה היולי. כשזה יותר מגובש זה הופך לתורה, זה יצירה – צורה. כשזה תכל’ס, זה סגולה לזה, זה עולם העשיה (רבי נחמן אמר שזה עשה אותי יהודי, זה עשיה, לכן רבי נחמן היה גם מאד בעד לימוד שו”ע).

החווה מלובלין אמר שיש ספרים – אוה”ח הק’ והזהר הק’ ומאור עינים – שעושים לי אור בעינים והתניא עושה לי חשך בעינים (ויש כאלה שיכולים להזדהות איתו...), והתלונן על זה במכתב לרבי לוי יצחק מחותנו של אדמו”ר הזקן. על זה רבי לוי יצחק ענה לו שזה יותר גבוה מכל הספרים שעושים לך אור (אפילו זהר), שהם “יוצר אור”, והספר הזה שהוא שמן מרוכז – היו צדיקים כמו ר’ אברהם קאליסקער שהעבירו בקורת שזה מדאי מרוכז – זה “בורא חשך”, עולם הבריאה זה שכל נטו.

אם גם סיפורי מעשיות זה בעולם הבריאה, הרי סיפורי מעשיות וספר התניא שונים לגמרי לכאורה – איך משייכים אותם לשם? כי בבריאה גרים שני סוגי נבראים – שכלים נבדלים ושרפים. כתוב שהשכלים הנבדלים זה החב”ד של הבריאה והשרפים זה המדות – סיפורי מעשיות זה השרפים, יסוד אש (שגם בשרש הוא חשך), ותניא זה כמו שכל נבדל של הרמב”ם (זה תורת הבעל שם טוב, אבל זה המקום). איפה המנגינה? השכל של התניא זה החב”ד של הבריאה, שכלים נבדלים, שזה נקרא בלשון הקבלה “היכל קדש קדשים” שבתוכו יש הארה של מלכות דאצילות, כמבואר בפרטיות ובאריכות בביאור של רבי הלל על קונט’ ההתפעלות ואכמ”ל לפרט. אבל הארת האצילות שיש בהיכל קה”ק דבריאה זה הנגינה החב”דית. המנגינה בתוך סיפורי מעשיות זה עדיין בבריאה נטו, כמו השרפים שאומרים “קדוש קדוש קדוש הוי” צבאות” – זה המנגינה של ברסלב, מה שהשרפים שרים שם. נגינה חב”דית זה לא זה, זה משהו אחר, מנגינה של מלכות דאצילות בהיכל קה”ק. כל התלמידים שאוהבים לומר קדוש-קדוש-קדוש – זה השירה של עולם הבריאה עצמו, השרפים בעולם הבריאה.

אחר כך, גם הלקו”מ – לכן בשביל חב”דניק זה כמו כל חסידות פולין – זה עולם היצירה, תיקון מדות ואהויו”ר והרבה דברים טובים. היות שו”ק מקננים ביצירה לכן שם יש הכי הרבה גיוון – יש לקו”מ, קדושת לוי, נעם אלימלך. הרבי אמר פעם במענה לשאלה מה בין חב”ד לשאר ספרי חסידות שזה כמו ללמוד גמרא וללמוד משנה – זה בדיוק מתאים, לימוד גמרא זה בבריאה ולימוד משנה ביצירה.

מי שהוא בעל נגלה, והגעשמאק של גן עדן הארץ, זה “אף עשיתיו”. בגלל שיש “אף” באמצע יכולה להיות גם התנגדות, אבל צריך להמתיק את ה”אף” הזה. כתוב שדווקא באף יש הארה של האצילות. אם יש איזה מדען גדול, כמו אינשטיין, יש לו שכל להבין את היקום הגשמי – זה שכל של עולם העשיה. זה שזה עולם העשיה זה לא אומר שזה לא שכל עמוק, ובמדה מסוימת זה שכל הכי עמוק – הכי מה שאנחנו רגילים לקרוא שכל, איי-קיו גבוה. לכן לבעלי הנגלה יש יכולת חשיבה מדהימה, ויש שם מנגינה יפהפיה. גם בעצם הלימוד צריך קנאת סופרים באלה שלומדים כל היום גמרא. עד כאן הלימוד הזה בשביל מה חב”ד. אצילות זה הטעמים, ו”אצילות איז אויך דא” – מנגינה וטעמים בכל מקום. משהו מיוחד ב”אף”, שמחד יכול להיות התנגדות ומאידך ריבוי מיוחד של אצילות. לכן מי הכי אוהב ניגוני חב”ד? הליטאים. תלמידים מפונוביז’ הס מלהזכיר אצלם את הרבי וחסידות חב”ד, אבל ירוצו לשמוע ולהכיר ולהעריך ניגון חב”די מקורי.

כל השיעור היה צריך להיות בשכם, גם לכבוד הבחור הכנר שיש שם. בכלל, צריך מבצע שתהיה שם גם מקהלה של כל בעלי המנגנים הטובים. צריך כל פעם ללמוד ניגונים עתיקים וגם ניגונים שלנו (שמשתדלים להתקרב לניגוני חב"ד מקוריים). צריך ללמוד גם את נוסחי הניגונים של שבת. אם אדע שיודעים איך לנגן לכה דודי...

לחיים לחיים!

[רחמים סיפר על מטופלת שניגוני ח"ן ממש הועילו למצבה הנפשי, והרב אמר שזו היתה גם הכוונה בהלחנת הניגונים.

שאלה: מדוע עונג, שהוא דבר מאד פנימי והאדם מרגיש את עצמו בו, נחשב לכח מקיף?

תשובה (בקיצור, מהזכרון): העונג של הקדושה הוא "רישא דאין", לעומת "תענוגות בני אדם" שהם יש. עונג אמיתי הוא בלתי מורגש, הוא החיים עצמם – "כי עמך מקור חיים", מקור כל התענוגים, ואצבע בריאה שלא מרגישים אותה היא מלאה עונג וחיות. באמת מאד קשה לתפוס מה זה עונג כזה, ועל זה אמר אדמו"ר הזקן שכאשר אנו אומרים שעתיק זה עונג זה כמו להכניס סטייק לגן עדן. כל זה לגבי עונג פשוט, אבל ברגע שהעונג נעשה מורכב הוא באמת מורגש ונתפס במשהו, ואז הוא יותר פנימי מאשר הרצון שהוא מקיף-תוקף את האדם.]

השלמות (מיד אחרי השיעור):

א. לשונות עץ בהפטרה: **עץ יהודה עץ יוסף עץ אפרים עץ אחד = מלך פעמים אחד**. אחרי שהוא גומר את כל הלשונות הללו אומר "ומלך אחד יהיה לכלם", הכל מלך פעמים אחד, **מה (אדם) פעמים הוי**.

ב. הרמז המובהק ביותר שכינוי נשיא נושא את כל ההפכים (המתוארים בהפטרה) הוא **שנשיא = יהודה אפרים** (שמשלימים לריבוע של **חזה כנ"ל**). אפשר לתת הסבר חשבוני להתקדמות ממלך לרועה לנשיא (ר"ת מרן כנ"ל) כך: הערך הממוצע של **ג** אותיות **מלך = יהודה** (המלכות נקנית ב-ל מעלות), המלך הוא כולו יהודה – 'חזקה' של עבודת ההודיה מתוך הכנעה ועבודת לה' ולישראל, שבכח זה בלבד אפשר למצוא חן (סוד "שפל רוח יתמך כבוד" כ"אשת חן תתמך כבוד") בעיני כל שבטי ישראל וללכד את כולם, הגדרת מציאות המלך כנ"ל. **רועה = יהודה מאיר** (ארבע אותיות מתוך חמש אותיות **אפרים**, ללא אות ה-פ, עיקר אות ההפריה של אפרים, וד"ל; **מאיר** ר"ת "רוח אפינו משיח יהו' כנודע [כאשר ה-פ של אפרים היינו ה-פ של "אפינו", ודוק]). **נשיא = יהודה אפרים** בשלמות כנ"ל.

ביהודה ואפרים, שבכל שם יש ה אותיות, אפשר לעשות הכאה פרטית (משא"כ יהודה ויוסף) = 1850, ממוצע כל פעולת הכאה (מהחמש) הוא **שע, פרוץ** (הרומז למלך המשיח, הפורץ בשמחה לעשות לו דרך לאחד את העם וכו'). אם עושים הכאה פרטית של העצים שלהם (**עץ** בריבוע פרטי) זה 13000 – **אחד פעמים אלף**, "איכה ירדף אחד אלף", שזה **הוי** פעמים 500 (**פרו ורכו**).